

4.

tanegység

Mesetréfák

2 × 45 perces komplex szövegfeldolgozó és szövegalkotó óra (magyar, ének-zene, kreatív szövegalkotás)

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Megfogtam egy szűnyogot – magyar népi mondóka

Janicsák István: *Faágyú*
Mészöly Miklós:
Tréfás mese

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 (Füzet, íróeszköz)

 Internet, projektor, hangfal

ÉVFOLYAM

2. osztály

Miről szól ez a tanegység?

A tréfás mesék hajdan is derűt, víg kedvet idéztek elő kifordított, képtelen világukkal. Ennek hangulatát viszik tovább meseíróink, költőink is a mai napig, amikor képtelenségre építik a szövegvilágukat. Mielőtt a fejünket csóválnánk, gondoljunk rá, hogy Jézus is gyakran él képtelen képekkel a példázataiban! Nem árt korán elkezdeni a képtelenek felismerését, amiről egy bő csokor mesetréfával gondoskodunk.

Áttekintő vázlat

4.1 Tréfás mesék	45 perc
4.1a Szűnyogmese	10 perc
4.1b Famese	15 perc
4.1c Famesterek	20 perc
4.2 Képtelen mesék	45 perc
4.2a Hiszitek, nem hiszitek	20 perc
4.2b Tréfás mesemondók	25 perc
Összesen:	2 × 45 perc

Előkészületek

A tanegység szövegeit nyelvileg érett és kreatív gyerekcsoporttal érdemes feldolgozni. Amennyiben nehéznek tartjuk, egyes szövegeket és feladatokat nyugodtan kihagyhatunk vagy átdolgozhatunk.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Csavaros észjárással próbálunk közelebb kerülni a tréfás dalokhoz, versekhez, mesékhez.

FELADATOK LEÍRÁSA

4.1 Tréfás mesék

4.1a Szűnyogmese

Ismeritek a *Megfogtam egy szűnyogot* kezdetű mondókát és dalocskát?

Akik ismerik, azokkal énekeljük el!

Keressük meg a szöveget a szöveggyűjteményben, és olvassuk el! Mi a vicces és furcsa benne? Mitől vicces?

Tudjátok-e, mi az az *akó*? Régi mértékegység, folyadékokat mértek vele. Kb. 50 liter folyadékot jelent, ami egy nagy üstben vagy bográcásban fér el.

JEGYZETEIM

Mit jelent az, hogy *szamarabb a lónál*? Milyen állatnak tartják a csacsit? (Nem biztos, hogy az.)

Énekeljük el újra a dalt, most már együtt!

Variáció

Ha jól megy az éneklés, kánonban is énekelhetünk. Érdeemes meghallgatni, hogyan szól (a hangfelvétel elérhető a reftantar.hu-n, a szöveggyűjtemény aloldalán).

4.1b Famese

A *Megfogtam egy szúnyogot* egy dalba bújtatott tréfás mese. A költők szeretnek tréfálkozni, és gyakran mesélnek hasonló módon. **Janicsák István** is ezt teszi *Faagyú* című versében. Olvassuk el, majd keressük meg, milyen képtelenségek történnek ebben a tréfás mesében!

15
perc

Van egy szó, ami gyakran ismétlődik. Melyik az? Húzzátok alá az összes szót a versben, amiben benne van a „fa”! Keressük meg ezekben a szavakban a szóösszetétel határát, amit jelölhetünk egy kis álló egyenessel. Melyik szó nem illik a többi közé? Miért? A *faluba* szóban a *fa* csak egy szótag, nem önálló szó. A *faliba* viszont két szóból van összeragasztva: *fa + liba*.

És a *fatojót* mit jelent? (Nőstény madár, a vers logikája szerint a fagúnár párja a *fatojót*.)

Mely szavak rímelnek (csengenek össze)? Keressünk rímpárokat!

Majd olvassuk el a verset ütemekre bontva úgy, hogy a sor első ütemére a második ütemben szereplő rímszó válaszol. Az első ütemet az osztály egyik fele, a második ütemet a másik fele olvassa. A rímszavak oszlopában jól látható, hogy a második ütem szinte mindig a *fa* szótaggal kezdődik, és erre esik a hangsúly. A hangsúlyos szótagra faceruzával koppinthatnak a gyerekek a faasztalon:

<u>C</u> sináltam egy	<u>f</u> aagyút,
<u>f</u> akerekűt,	<u>f</u> alábút,
<u>f</u> ogtam elé	<u>f</u> alovat,
<u>ü</u> ltettem rá	<u>f</u> abábut.

<u>B</u> ementem a	<u>f</u> aluba,
<u>l</u> egelt ott sok	<u>f</u> aliba.
<u>K</u> ilöttem egy	<u>f</u> agolyót,
<u>m</u> eglöttem a	<u>f</u> atojót.

<u>L</u> ett is <u>cs</u> uda	<u>g</u> aliba,
<u>g</u> ágogott a	<u>f</u> aliba.
<u>K</u> álltak a	<u>k</u> apuba,
<u>u</u> ccu, <u>Ö</u> csém,	<u>f</u> acsiga!

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Dal éneklése, mondóka olvasása, értelmezése (Énekés kánonban)
Vers olvasása, értelmezése
Szógyűjtés, rímkeresés
Felelgető olvasás kórusban
A fa mesterei – beszélgetés
Mese olvasása, értelmezése
Párosítás: mesterek és műveik

4.1c 4.1c Famesterek

Ha ilyen nagy hangsúlyt kap a fa a versben, beszéljük meg, kik azok a mesteremberek, akik fával dolgoznak! Melyik mit készít fából?

ács → tető, ácsolt bútor
asztalos → ajtó, ablak, bútor
faesztergályos → edények, bútorlábak
kádár → hordó, faedény
bognár, kerékgyártó → fakerék

A *Famesterek* című párosító tankockán képekkel is szemléltethetjük a mesterségeket (elérhető a reftantar.hu-n, a szöveggyűjtemény aloldalán).

Hogyan készül a faágyú, fabábu, fagolyó, facsiga? Vagy a fatál, fakerék, fatető? – Alkossunk közösen egy mesét, amiben egy famester a főszereplő. A mese lehet vicces, tréfás, hiszen a mesteremberek is sokszor tréfálkoznak. Vidáman könnyebb a munka.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Ismerjék fel a gyerekek a mese képtelenségeit, ezek okát, és alkossanak együtt mai képtelen mesét.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Mesehallgatás, mese felidézése emlékezetből
Mese olvasása, értelmezése kis csoportban, beszámoló
Szövegalkotás közösen, kis csoportban
Szóbeli mesemondás

4.2 Képtelen mesék

45
perc

4.2a Hiszitek, nem hiszitek

Olvassuk fel a gyerekeknek [Mészöly Miklós Tréfás meséj](#)ét nagy mesemondó kedvvel! Majd kérdezzük meg: ki az, aki hallás után ugyanígy el tudná mondani ezt a mesét? (Ha van vállalkozó, próbálja meg! De amint lényegileg mást mond vagy kihagy valamit, állítsuk meg! Ugye, nem is olyan egyszerű!)
Próbáljunk meg összeszedni néhány képtelenséget, amire emlékszünk!

20
perc

Vizsgáljuk meg a szöveget alaposabban!

Olvassák el a gyerekek kis csoportokban részenként a mesét (lásd a felosztási javaslatot)! Minden csoport keresse meg az olvasott rész képtelenségeit: ami valamiért lehetetlen, nem történhet meg így. Egy-egy képtelenséget magyarázzanak is meg! Miért nem lehet így, hogyan lenne a valóságban? (Például a kiszáradt patakból nem lehet vizet meríteni.)

A csoportok magyarázattal mutassanak be egymásnak a meséből egy-két képtelenséget!

Vedd figyelembe!

Javasolt szövegfelosztás:

1. Elejétől – „S akkor én is lefeküdtem.”
2. „De ki fia tudna párna nélkül” – „a saját hangomat se hallottam meg.”
3. „De meghallotta egy kicsi madár” – „meg se álltam a Tiszáig.”
4. „Ott mindjárt találtam egy embert” – „főzhetjük a paprikást!”
5. „Igen ám – mondja ő” – a mese végéig.

Szómagyarázatok:

- Kipányváztam: kikötöttem úgy, hogy legelni tudjon.
- Csicsóka: gumós gyógynövény.
- Ugorka: uborka.
- Iszák: tarisznya vagy átalvető (kétoldalú tarisznya).
- Fenkő: fenőkő, amivel a kaszát fenik.

4.2b Tréfás mesemondók

25
perc

A csoportok maradjanak együtt, és alkossanak közösen egy-egy tréfás mesét! A mese mai történet legyen, mai környezetben, de teletűzdelve képtelenségekkel!

Felkészülési idő után mesélik el egymásnak a képtelen történeteiket! A csoportok kijelölhetnek ehhez egy-két jó mesélőt a csoportból. Így jobban sikerülhet a mesemondás, mintha mindenki bele akarna szólni.

Vedd figyelembe!

A szövegalkotás közös beszélgetés, megbeszélés során történik, főleg szóban, hiszen a mese leírása még gondot okozna. Legfeljebb egy-egy kulcsszót jegyezhetnek fel a gyerekek, ami emlékezteti őket a fordulatokra.

A mesemondó szerepkörbe a jól „sztorizó” gyerekek kerülhetnek, akik egyébként is sokat tudnak mesélni.

